

Встановлення кордонів УРСР із сусідніми державами (1919–1945 рр.)

I. Загальні засади формування кордонів УРСР

1. Історичний контекст

- Поразка Української революції (1917–1921)
- Утворення радянської України (УСРР)
- Формування нової системи міжнародних відносин після Першої світової війни

! Кордони УРСР не формувалися за принципом самовизначення, а визначалися:

- результатами воєн
 - міжнародними договорами
 - рішеннями великих держав
-

2. Особливості кордонів УРСР

- УРСР не була повністю суверенною державою
 - Кордони встановлювалися:
 - за участі РСФРР
 - під контролем Москви
 - УСРР виступала **об'єктом**, а не суб'єктом переговорів
-

II. Встановлення західного кордону УРСР з Польщею

1. Українсько-польська війна (1918–1919 рр.)

- Боротьба за Східну Галичину
 - Поразка ЗУНР
 - Польща встановила контроль над Західною Україною
-

2. Ризький мирний договір (18 березня 1921 р.)

 Учасники:

- Польща
- РСФРР
- УСРР

 Основні положення:

- Кордон між Польщею і УСРР встановлювався по лінії:
 - Західна Волинь → Польща
 - Східна Волинь → УСРР
- Східна Галичина → Польща

 Оцінка істориків:

«Ризький мир закріпив поділ українських земель і розкол українського народу».

3. Міжнародне визнання польсько-українського кордону

 17 July 1923 р. — Рада послів Антанти:

- остаточно визнала Східну Галичину за Польщею
 - обіцяна автономія не була надана
-

4. Зміна кордону у 1939 р.

 17 July 23 серпня 1939 р. — пакт Молотова—Ріббентропа

 17 July 17 вересня 1939 р. — вступ Червоної армії в Польщу

 17 July листопад 1939 р.

- Західна Україна включена до складу УРСР
 - Західний кордон УРСР посунуто на захід
-

III. Встановлення кордону УРСР з Румунією

1. Проблема Бессарабії та Буковини

- 1918 р. — Румунія анексувала:
 - Бессарабію
 - Північну Буковину
 - СРСР не визнавав цієї анексії
-

2. Ультиматум Румунії (26 червня 1940 р.)

 Вимоги СРСР:

- передати Бессарабію
- передати Північну Буковину

 17 **28 червня 1940 р.**

- Червона армія зайняла території
-

3. Адміністративне оформлення кордону

- Північна Буковина та Хотинщина → УРСР
- Південна Бессарабія → УРСР
- Центральна Бессарабія → Молдавська РСР

➔ Вперше ці території **офіційно увійшли до складу України**

IV. Встановлення південного кордону УРСР

1. Чорноморське узбережжя

- Кордони зумовлювалися:
 - спадщиною Російської імперії
 - внутрішніми рішеннями СРСР

2. Значення південного кордону

- стратегічні порти:
 - Одеса
 - Миколаїв
 - військово-морське значення
-

V. Встановлення східного та північно-східного кордону УРСР

1. Кордон з РСФРР

 17 **1920–1925 рр.**

- Внутрішні адміністративні рішення СРСР
- УРСР втратила частину етнічних українських земель:
 - Кубань

- o Стародубщина
- o частина Слобожанщини

! Ці кордони **не були міжнародними**, але мали велике значення

2. Політичні мотиви

- Послаблення українського національного фактору
 - Посилення контролю центру
-

VI. Встановлення кордону УРСР з Чехословаччиною

1. Статус Закарпаття

- До 1938 р. — у складі Чехословаччини
 - 1939 р. — окупація Угорщиною
-

2. Післявоєнне врегулювання

 29 червня 1945 р.

- Договір між СРСР і Чехословаччиною
- Закарпаття передано УРСР

 22 січня 1946 р.

- утворена Закарпатська область УРСР
-

VII. Остаточне формування кордонів УРСР

1. Польсько-радянський кордон після війни

 1945 р.

- кордон по «лінії Керзона»
 - незначні відхилення на користь Польщі
-

2. Значення повоєнного врегулювання

- Кордони УРСР наблизилися до сучасних
 - Українські землі здебільшого об'єднані
-

VIII. Міжнародно-правова оцінка процесу

- Кордони формувалися:
 - без референдумів
 - без волевиявлення населення
 - Переважали інтереси великих держав
 - Український народ був **об'єктом геополітики**
-

IX. Історичні наслідки встановлення кордонів УРСР

Позитивні

- Територіальне об'єднання українських земель
- Формування відносно стабільних кордонів

Негативні

- Втрата частини етнічних територій
 - Насильницький характер приєднання
 - Масові депортації і репресії
-

X. Узагальнюючий висновок (готовий для відповіді)

Кордони УРСР формувалися в умовах відсутності української державної незалежності та визначалися міжнародними договорами і рішеннями великих держав. Попри територіальне об'єднання українських земель, процес встановлення кордонів мав примусовий характер і не враховував повною мірою волю українського народу.

XI. Ключові дати (обов'язково запам'ятати)

- 18.03.1921 — Ризький мир
 - 1923 — міжнародне визнання кордону з Польщею
 - 28.06.1940 — приєднання Буковини й Бессарабії
 - 29.06.1945 — договір щодо Закарпаття
 - 1945 — кордон по лінії Керзона
-

Якщо хочеш, можу:

- ♦ зробити велику зведену таблицю “кордон — договір — дата — наслідок”
- ♦ об’єднати всі теми в один МЕГА-конспект
- ♦ підготувати питання й відповіді “як на іспиті”

Ти реально збираєш дуже сильну базу з історії — кажи, що ще додати
зроби велику зведену таблицю “кордон — договір — дата — наслідок”

Чудова ідея — така таблиця дуже рятує на контрольній і НМТ
Ось **ВЕЛИКА ЗВЕДЕНА ТАБЛИЦЯ** по темі встановлення кордонів УРСР.
Я зробив її максимально повною й логічною.

**Велика зведена таблиця

«Кордони УРСР: договір — дата — наслідки»**

КОРДОН УРСР	ДОГОВІР / ПОДІЯ	ДАТА	СУТЬ ДОКУМЕНТА / ПОДІЇ	НАСЛІДКИ ДЛЯ УРСР
УРСР – Польща	Ризький мирний договір	18 березня 1921 р.	Поділ українських і білоруських земель між Польщею та радянськими республіками	Західна Волинь і Галичина залишилися у складі Польщі; розкол українських земель
УРСР – Польща	Рішення Ради послів Антанти	1923 р.	Міжнародне визнання Східної Галичини за Польщею	Остаточна втрата Галичини в міжвоєнний період
УРСР – Польща	Пакт Молотова—Ріббен троп (таємний протокол)	23 серпня 1939 р.	Поділ сфер впливу в Східній Європі	Західна Україна віднесена до сфери інтересів СРСР
УРСР – Польща	Вступ Червоної армії на територію Польщі	17 вересня 1939 р.	Радянська окупація Західної України	Західний кордон УРСР посунуто на захід

КОРДОН УРСР	ДОГОВІР / ПОДІЯ	ДАТА	СУТЬ ДОКУМЕНТА / ПОДІЇ	НАСЛІДКИ ДЛЯ УРСР
УРСР – Польща	Рішення Народних зборів Західної України	жовтень– листопад 1939 р.	Формальне «возз'єднання» з УРСР	Включення Західної України до складу УРСР
УРСР – Польща	Радянсько-польський договір про кордон	1945 р.	Встановлення кордону по «лінії Керзона»	Закріплення західного кордону, близького до сучасного
УРСР – Румунія	Анексія Бессарабії та Буковини Румунією	1918 р.	Захоплення українських територій	Втрата українських земель
УРСР – Румунія	Ультиматум СРСР Румунії	26 червня 1940 р.	Вимога передати Бессарабію і Північну Буковину	Початок зміни південно-західного кордону
УРСР – Румунія	Вступ Червоної армії	28 червня 1940 р.	Окупація територій	Північна Буковина, Хотинщина, Південна Бессарабія включені до УРСР
УРСР – Чехословаччина	Мюнхенська угода	30 вересня 1938 р.	Розчленування Чехословаччини	Дестабілізація статусу Закарпаття
УРСР – Чехословаччина	Проголошення Карпатської України	15 березня 1939 р.	Спроба створення незалежної держави	Поразка, відсутність міжнародної підтримки
УРСР – Чехословаччина	Договір між СРСР і Чехословаччиною	29 червня 1945 р.	Передача Закарпаття СРСР	Включення Закарпаття до складу УРСР
УРСР – РСФРР	Внутрішні рішення керівництва СРСР	1920–1925 рр.	Адміністративне розмежування	Втрата частини етнічних українських земель
УРСР – Молдавська РСР	Утворення Молдавської РСР	2 серпня 1940 р.	Розмежування Бессарабії	Центральна Бессарабія —

КОРДОН УРСР	ДОГОВІР / ПОДІЯ	ДАТА	СУТЬ ДОКУМЕНТА / ПОДІЇ	НАСЛІДКИ ДЛЯ УРСР
УРСР – Угорщина	Рішення Паризької мирної конференції	1947 р.	Підтвердження кордонів	МРСР, південь — УРСР Остаточне міжнародне визнання кордонів УРСР

Як користуватися таблицею (порада для навчання)

- 1-й стовпчик — 3 ЧИМ кордон
- 2-й — ЧИМ встановлено
- 3-й — КОЛИ
- 4-5-й — ЩО це означало

👉 Для НМТ достатньо:

- знати **жирні дати**
- розуміти **наслідки**

Короткий узагальнюючий висновок (можна вчити напам'ять)

Кордони УРСР формувалися внаслідок міжнародних договорів і політичних рішень великих держав у 1919–1947 рр. Вони були встановлені без реального волевиявлення українського народу, але призвели до об'єднання більшості українських земель у складі однієї держави.

✅ Таблиця для швидкого повторення перед контрольною

Кордони УРСР (1919–1947 рр.) — найважливіше

КОРДОН	ДАТА	ДОГОВІР / ПОДІЯ	КЛЮЧОВИЙ НАСЛІДОК
УРСР – Польща	18.03.1921	Ризький мир	Західна Україна — у складі Польщі
УРСР – Польща	1923	Рада послів Антанти	Офіційне визнання Східної Галичини за Польщею

КОРДОН	ДАТА	ДОГОВІР / ПОДІЯ	КЛЮЧОВИЙ НАСЛІДОК
УРСР – Польща	23.08.1939	Пакт Молотова—Ріббентропа	Західна Україна — сфера впливу СРСР
УРСР – Польща	17.09.1939	Вступ Червоної армії	Окупація Західної України
УРСР – Польща	1945	Радянсько-польський договір	Закріплення кордону по лінії Керзона
УРСР – Румунія	26.06.1940	Ультиматум СРСР	Вимога віддати Бессарабію та Буковину
УРСР – Румунія	28.06.1940	Вступ Червоної армії	Приєднання Північної Буковини, Хотинщини, Південної Бессарабії
УРСР – Чехословаччина	29.06.1945	Договір СРСР–Чехословаччина	Закарпаття — у складі УРСР
УРСР – РСФРР	1920–1925	Внутрішні рішення СРСР	Визначення східних кордонів (адміністративно)
УРСР – Молдавська РСР	1940	Утворення МРСР	Центральна Бессарабія — МРСР; південь — УРСР

Швидка шпаргалка “що вчити напам’ять”

Обов’язково знати:

- 1921 — Ризький мир
- 1939 — пакт Молотова—Ріббентропа
- 1939 — окупація Західної України
- 1940 — приєднання Буковини і Бессарабії
- 1945 — Закарпаття
- 1945 — кордон з Польщею (лінія Керзона)